Kwestie związane z prawem autorskim

1

Akty prawne

- Ustawa z 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych

2

Rodzaje praw autorskich

- **autorskie prawa osobiste**
  - każde wykonane przez nas „dzieło” (np. zdjęcie, rysunek) jest chronione na podstawie ustawy bez konieczności zgłaszania tego komukolwiek
    - nikt nie może bez zgody autora zmieniać dzieła
    - autor ma nadzór nad korzystaniem z dzieła
  - prawo to nigdy nie wygasa, nie można się go pozbyć czy komuś przekazać (odsprzedać)
  - nie ma potrzeby w żaden sposób oznaczać „dzieła”

3

Rodzaje praw autorskich

- **autorskie prawa majątkowe**
  - twórcy przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu
  - prawa majątkowe można zbyć na czyjąś korzyść
    - na wyłączność
    - czasowo/bezterminowo
    - np. odsprzedaż zdjęcia przez fotoreportera

4

Czas trwania praw autorskich majątkowych

- **70 lat**
  - od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich - od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych;
  - w odniesieniu do utworu, którego twórca nie jest znany - od daty pierwszego rozpowszechnienia, chyba że pseudonim nie pozostawia wątpliwości co do tożsamości autora lub jeżeli autor ujawnił swoją tożsamość;
  - w odniesieniu do utworu, do którego autorskie prawa majątkowe przysługują z mocy ustawy innej osobie niż twórca - od daty rozpowszechnienia utworu, a gdy utwór nie został rozpowszechniony - od daty jego ustalenia;
  - w odniesieniu do utworu audiowizualnego - od śmierci najpóźniej zmarłej z wymienionych osób: głównego reżysera, autora scenariusza, autora dialogów, kompozytora muzyki skomponowanej do utworu audiowizualnego.

5

Czas trwania praw autorskich majątkowych

- gdy utwór nie został rozpowszechniony - 70 lat od daty ustalenia utworu;
- 50 lat w odniesieniu do nadań programów RTV (licząc od roku pierwszego nadania);
- 50 lat w odniesieniu do sporządzania i korzystania z fonogramów i wideogramów (licząc od roku sporządzenia).
  - fonogram, wideogram - pierwsze nagranie utworu

6

Wyjątki

- możliwe udostępnianie utworu/dzieła w ramach grona ludzi, którzy się znają – rodzina, przyjaciele
  - kopie książek, filmów, utworów
- uczelnie - w ramach dydaktyki lub badań - ale tylko w ramach uczelni (pracowników/studentów)

7

Prawo cytatu

- zgodnie z ustawą: *Wolno przytaczać w utworach stanowiących samoistną całość urywki rozpowszechnionych utworów lub drobne utwory w całości, w zakresie uzasadnionym wyjaśnieniem, analizą krytyczną, nauczaniem, prawami gatunku twórczości*
- konieczne wskazanie źródła
- przyjmuje się, że można cytować 15s utworu

8

Plagiat

- jawny
  - skopiowanie czyjegoś utworu (fragmentu utworu) dosłownie
- ukryty
  - zapisanie czyjegoś utworu (fragmentu utworu) w zmienionej formie (np. własnymi słowami)

9

Plagiat

- ochronie nie podlegają „odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne”
- wzory matematyczne
  - nie podlegają prawu autorskiemu - jako myśl/idea
  - graficzny zapis wzoru podlega ochronie
- nie trzeba podawać źródeł spraw oczywistych

10

Plagiat

2.5.8. XGBoost

XGBoost (ang. *eXtreme Gradient Boosting*) to zaawansowana implementacja algorytmu wzmacniania gradientowego, która wykorzystuje drzewa decyzyjne jako słabe klasyfikatory oraz aproksymację funkcji straty drugiego rzędu do wzmacniania zespołu modeli. Model ten, w odróżnieniu od lasu losowego, wykorzystuje przybliżenie drugiego rzędu funkcji straty, aby znaleźć najlepszy punkt podziału i najlepszą wartość liścia dla każdego drzewa.

Oznacza to, że wykorzystuje nie tylko pierwszą pochodną (gradient) funkcji straty, ale drugą (hesjan), aby wyznaczyć jak dobrze drzewo dopasowuje się do danych i jak bardzo może poprawić predykcję poprzez dodanie nowego podziału lub nowego liścia [17].

Przybliżenie drugiego rzędu obrazuje krzywiznę funkcji straty, która odzwierciedla wrażliwość funkcji straty na zmiany w przewidywaniu. Korzystając z tych informacji, XGBoost może znaleźć lepsze punkty podziału i wartości liści, które minimalizują funkcję straty dokładniej i wydajniej.

Przybliżenie drugiego rzędu funkcji straty w każdej iteracji t można wyznaczyć następująco:

$$\tilde{L}^{(t)} = \sum_{i=1}^{n} [g_i f_t(x_i) + \frac{1}{2} h_i f_t^2(x_i)] + \Omega(f_t), \tag{2.9}$$

gdzie n to liczba przykładów uczących, x_i to wektor cech i-tego przykładu, $f_t(x_i)$ to predykcja t-tego drzewa dla i-tego przykładu, g_i i h_i to pierwsza i druga pochodna funkcji straty po poprzedniej predykcji $\hat{y}_i^{(t-1)}$, a $\Omega(f_t)$ to człon regularyzacyjny, który karze złożoność drzewa.

Człon regularyzacyjny można wyznaczyć następująco:

$$\Omega(f_t) = \gamma T + \frac{1}{2} \lambda \sum_{j=1}^{T} w_j^2, \tag{2.10}$$

gdzie T to liczba liści w drzewie, w_j to waga (lub wartość) j-tego liścia, γ to parametr kontrolujący minimalną redukcję funkcji straty wymaganą do dokonania podziału, a λ to parametr kontrolujący regularyzację L2 wag liści.

2.5.9. Regresja logistyczna

Regresja logistyczna to statystyczna metoda klasyfikacji służąca do modelowania zależności między binarną zmienną zależną, a jedną lub większą liczbę zmiennych niezależnych. Określa ona prawdopodobieństwo przynależności kategorycznej zmiennej zależnej do określonej klasy.

Regresja logistyczna zakłada, że prawdopodobieństwo przynależności zmiennej zależnej do klasy pozytywnej jest funkcją liniowej kombinacji zmiennych niezależnych, przekształconej przez funkcję logistyczną. Funkcja logistyczna, znana również jako funkcja sigmoidalna, jest zdefiniowana jako:

$$\sigma(x) = \frac{1}{1 + e^{-x}}, \tag{2.14}$$

gdzie $\sigma(x)$ to przewidywane prawdopodobieństwo, x to suma ważona cech (lub zmiennych niezależnych), e to podstawa logarytmu naturalnego.

Funkcja logistyczna odwzorowuje dowolną liczbę rzeczywistą na wartość z przedziału $[0, 1]$, którą można interpretować jako prawdopodobieństwo. Wykres funkcji logistycznej jest krzywą w kształcie litery S, która zbliża się do zera, gdy x dąży do $-\infty$ i zbliża się do jedynki, gdy x dąży do $+\infty$.

Regresja logistyczna modeluje prawdopodobieństwo warunkowe:

$$P(Y = 1|X) = \sigma(\beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + ... + \beta_k X_k), \tag{2.15}$$

gdzie Y jest binarną zmienną zależną, X jest wektorem zmiennych niezależnych, a β jest wektorem nieznanych parametrów, które należy oszacować na podstawie danych.

11

Plagiat

Przed rozpoczęciem pisania pracy inżynierskiej zapoznać się z „Praktycznym przewodnikiem antyplagiatowym” opracowanym przez dr Natalię Kohtamäki (WPiA UKSW)

12

Licencja

- ustalenie zakresu, w jakim z utworu będzie się korzystać
  - wyłączna/niewyłączna
  - pola eksploatacji
  - wynagrodzenie
- umowa licencyjna musi mieć formę pisemną

13

Korzystanie z utworów dostępnych w Internecie

- W przypadku utworów darmowo udostępnianych na portalach internetowych istnieje konieczność zdobycia zgody od twórcy oraz (najprawdopodobniej) uiszczenia ZAIKSowi opłaty za wykorzystywanie utworu w celach komercyjnych

- Licencja typu **royalty-free**
  - jednorazowa opłata licencyjna (bardzo korzystna – rzędu 100zł) za nieograniczone wykorzystywanie danego nagrania
  - strona: www.soundimage.pl

14

Zakupienie praw do utworów w ZAIKSie

- W pierwszej kolejności należy kontaktować się z ZAIKSem i dowiedzieć się kto ma prawa do danego utworu i czy w ogóle można go wykorzystać

- Różne formy umowy z ZAIKSem:
  - za każde odtworzenie utworu,
  - przychód od zysków
  - stała umowa (lista utworów wraz z informacją o komercyjnym przeznaczeniu)

15

Unikanie problemów

- pamiętać o oznaczeniu utworu
- kwestia nienaruszalności formy i treści utworu i jego rzetelnego wykorzystania
  - zmiany, ingerencje, niekonwencjonalne wykonanie
  - *„Wolno korzystać z utworów na potrzeby parodii, pastiszu lub karykatury, w zakresie uzasadnionym prawami tych gatunków twórczości.” (Art. 29)*
- zniekształcenie utworu
  - wadliwe powielenie
  - utrata jakości
- niedozwolone jest rozpowszechnianie, utrwalanie i zwielokrotnianie utworu bez zgody twórcy

17

PRAWO AUTORSKIE W DOBIE AI

Na podstawie prezentacji Agaty Geisler i Krzysztofa Kuchty

18

Czy AI przysługują prawa autorskie?

- Prawo autorskie przysługuje wyłącznie osobom fizycznym (Dyrektywa InfoSoc 2001/29/WE, art. 1 ust. 1)
- Ochronie podlegają dzieła "oryginalne" stworzone przez osobę fizyczną (Copyright Act 1976, §102)
- Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze. (Ustawa z 1994 roku)

19

Rola AI w tworzeniu

- to człowiek decyduje, co chce osiągnąć, a AI jedynie pomaga to zrealizować
  - AI jak kamera lub photoshop, który pomaga użytkownikowi w pracy
  - człowiek oprócz zmian AI wprowadza własne zmiany
  - obecne modele AI korzystają z miliona przykładów, by się uczyć

20

Ważniejsza sprawa

- ochrona danych potrzebnych do treningu oraz praw twórców tych danych
- Dyrektywa (UE) 2019/790 – TGM (*Text and Data Mining*)
  - TDM do celów naukowych: Instytucje badawcze i dziedzictwa kulturowego mogą swobodnie stosować TDM w celach naukowych
  - TDM dla innych podmiotów: Pozostałe podmioty mogą korzystać z TDM, o ile mają legalny dostęp do danych, a właściciel praw nie zastrzegł inaczej (mechanizm opt-out).

21

Obowiązki twórców modeli

- EU Artificial Intelligence Act
  - "Dostawcy systemów AI, w tym systemów AI ogólnego zastosowania, generujących treści w postaci syntetycznych dźwięków, obrazów, wideo lub tekstu, zapewniają, aby wyniki systemu AI zostały oznakowane w formacie nadającym się do odczytu maszynowego i były wykrywalne jako sztucznie wygenerowane lub zmanipulowane..." (artykuł 50 (2))

22

Korzystanie z AI

- Wytyczne dotyczące stosowania narzędzi generatywnej sztucznej inteligencji na Politechnice Gdańskiej w procesie kształcenia
  - *Modele językowe nie spełniają kryteriów „autorstwa". Model językowy taki jak np. ChatGPT nie jest osobą, więc nie może być uważany za współautora (podobnie jak nie należy podawać wyszukiwarki jako współautora).*
  - *Treść wygenerowaną przy użyciu narzędzi GenAI, należy cytować umieszczając informację na końcu pracy jako element bibliografii.*

23

FOTOGRAFOWANIE I FILMOWANIE

24

Fotografowanie ludzi

- zdjęcie zawsze można robić, ale nie wolno publikować takiego zdjęcia (wizerunku)
- przed publikacją trzeba uzyskać pisemną zgodę osoby na zdjęciu
  - łącznie z informacją o sposobie publikacji
  - w przypadku nieletnich – zgoda prawnych opiekunów

25

Fotografowanie ludzi

- zgoda nie jest konieczna gdy
  - osoba jest rozpoznawalna, ale stanowi nieistotny element
    - np. osoby na placu, na plaży itp.
  - osoba jest powszechnie znana i wykonuje funkcję publiczną (w trakcie robienia zdjęcia)
    - np. urzędnicy w trakcie konferencji prasowych, sportowcy na zawodach, artyści w trakcie występów
    - ale tylko jako zdjęcie newsowe, a nie ilustracyjne

26

Fotografowanie – różne sytuacje

- imprezy masowe – o ile organizator nie zabroni
- środki komunikacji miejskiej – można
- cudze posiadłości, budynki – można robić zdjęcia z miejsca publicznie dostępnego (np. chodnika)
- wnętrza budynków – wymagana zgoda (co najmniej ustna) właściciela bądź administratora
  - w kościele – decyduje proboszcz, często wymagany specjalny kurs

27

Ustawa o obronie Ojczyzny – art. 616a

Zakazuje się, bez zezwolenia, fotografowania, filmowania lub utrwalania w inny sposób obrazu lub wizerunku:

*1) obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, obiektów resortu obrony narodowej nieuznanych za obiekty szczególnie ważne dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, obiektów infrastruktury krytycznej, **jeżeli zostały oznaczone znakiem graficznym wyrażającym ten zakaz, zwanym dalej „znakiem zakazu fotografowania”**;*

2) osób lub ruchomości znajdujących się w obiektach, o których mowa w pkt 1

ZMIENIONY dot. wyłącznie obiektów, zajmowanych przez jednostki wojskowe lub służby specjalne

28

RODO

- rozporządzenie o ochronie danych osobowych
- służy ochronie danych osobowych podmiotów prywatnych (osób)
- ma zastosowanie do **przedsiębiorstw** przetwarzających (także przechowujących) dane osobowe

30

Źródło

- Digital Foto Video - VII 2010
- M. Przedpełska-Bieniek, Dźwięk w filmie, Agencja Producentów Filmowych, Warszawa 2006
- Praktyczny przewodnik antyplagiatowy, opracowanie: dr Natalia Kohtamäki (WPiA UKSW): https://usosweb.uksw.edu.pl/instrukcje/Praktyczny_przewodnik_antyplagiatowy_NKohtamaki.pdf

31